

Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

Specifický cíl A3: Tvorba nových profesně zaměřených studijních programů

NPO_TUL_MSMT-16598/2022

Předmět: Nauka o materiálu Přednáška č. 8: Skla, geopolymery a stavební materiály

doc. Ing. Pavlína Hájková, Ph.D.

Cíl přednášky

Cílem přednášky je seznámit studenty se skly, s materiály na bázi geopolymenických pojiv a stavebními materiály. Studenti se seznámí s křemičitými i kovovými skly, s historií geopolymerních, jejich složením, surovinami i postupem výroby. Budou probrány základní typy geopolymerních kompozitů a jejich využití v různých oblastech. Dále se studenti seznámí také se základními stavebními materiály a vlivem těchto materiálů na emise CO₂.

Obsah

1. Úvod
2. Přírodní skla
3. Skla vyrobená člověkem
4. Výroba skel
5. Kovová skla
6. Geopolymery -vlastnosti
7. Geopolymerní pojivo, jeho struktura a příprava.
8. Geopolymerní kompozity
9. Stavební materiály.

Keramické materiály – anorganické nekovové materiály

Převážně z anorganických látek a sloučenin

Nemají kovové vazby (mají iontové nebo kovalentní)

Tradiční Keramika	Pokročilá keramika (konstrukční)
Krystalická Struktura (převážně)	Krystalická Struktura (převážně)
Porézní (až 10-15%)	Nízkoporézní nebo neporézní
Z přírodních jílových surovin	Ze syntetických surovin

Minule

Skla

Amorfní Struktura (převážně)

Neporézní

Z přírodních surovin

Geopolymery

Geopolymerní vazby pojivo + plnivo

Krystalická Struktura

Porézní

Z přírodních i syntetických surovin

Stavební materiály

Chemické vazby pojivo + plnivo

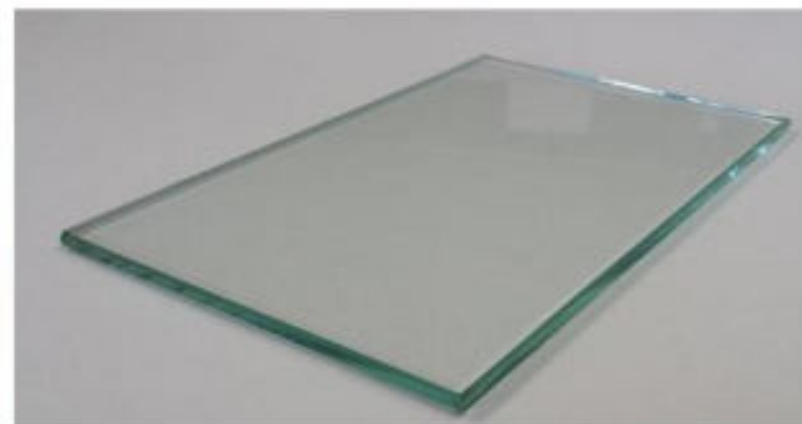
Krystalická Struktura

Porézní

Z přírodních i syntetických surovin

SKLA

<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcStA5HG6qV40-bi0k0FmuMAliNm6yBeizPJZ8NnrGsmKMK9uz74>

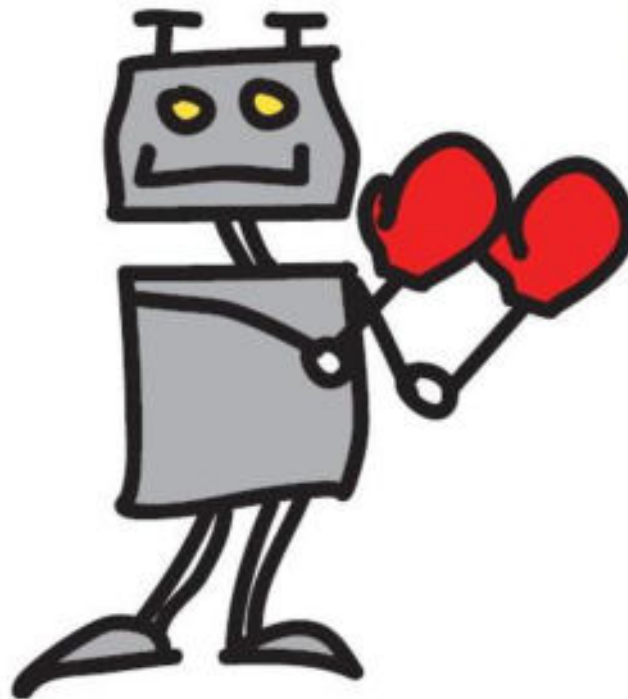

<https://www.vesteckekoule.cz/Lebka-z-prirodnihokristalu-c-3-d331.htm>

<https://www.pinterest.com/pin/evrosvet-modern-7light-crystal-glass-flushmounted-rain-chandelier-contemporary-ceili--825918019178669033/>

https://1gr.cz/fotky/lidovky/11/052/gal/ANT3b25e7_p201105150490201.jpg

Sklo – AMORFNÍ materiál

Keramika – polykrystalický materiál

Pravidelné uspořádání atomů (iontů) na dlouhou vzdálenost v rámci jednotlivých zrn (100 nm - 1 mm)

Sklo – amorfní materiál

Pravidelné uspořádání atomů (iontů) pouze na krátkou vzdálenost

Nepravidelné uspořádání na dlouhou vzdálenost, v tělese nerozlišujeme zrna

„Tuhá kapalina“ - kapalina s vysokou viskozitou

Skelný stav

- Izotropie a homogenita
- Vyšší Gibbsův potenciál než krystalický stav téže látky – metastabilní stav
- Krystalizace probíhá plynule – bez nukleace a růstu zárodků
- Je pro něj typická křehkost a tvarová stálost
- Všechny fyzikálně chemické vlastnosti se mění spojitě

Dostatek času =
Atomy mají čas se
umístit do ideálních
mřížkových poloh
= krystalický stav

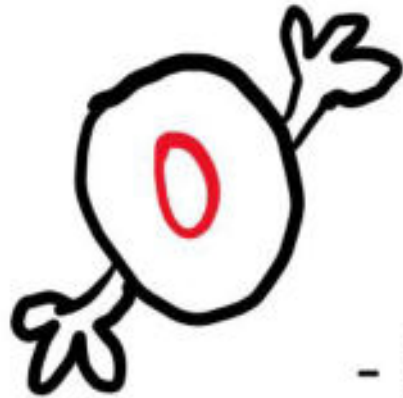

Málo času =
Atomy nestihnou se umístit
do ideálních mřížkových poloh
= zatuhnou v amorfním
stavu

Skla – obecné vlastnosti

- vysoká pevnost, tvrdost, vysoký modul pružnosti
- **křehkost** při pokojové teplotě (0 plast. def.)
- optické vlastnosti - světelná propustnost, lesk...
- nenasákavá
- malou tepelnou a elektrickou vodivostí
- užitkovost
- dekorativnost

PŘÍRODNÍ **VYROBENÁ ČLOVĚKEM**

Oxidická

- Běžná skla
- Technická skla
- Okrasná skla
- Glazura, smalt
- Skleněná vlákna
- Sklokeramika

Kovová

- Kovová skla

Přírodní skla

Stromboli 2010

Vulkanická skla :
zásaditá - 45 až 50 % SiO_2 - sideromelan
kyselá - perlit, obsidián, pemza

Skla jiného původu :

tektity **meteorit**

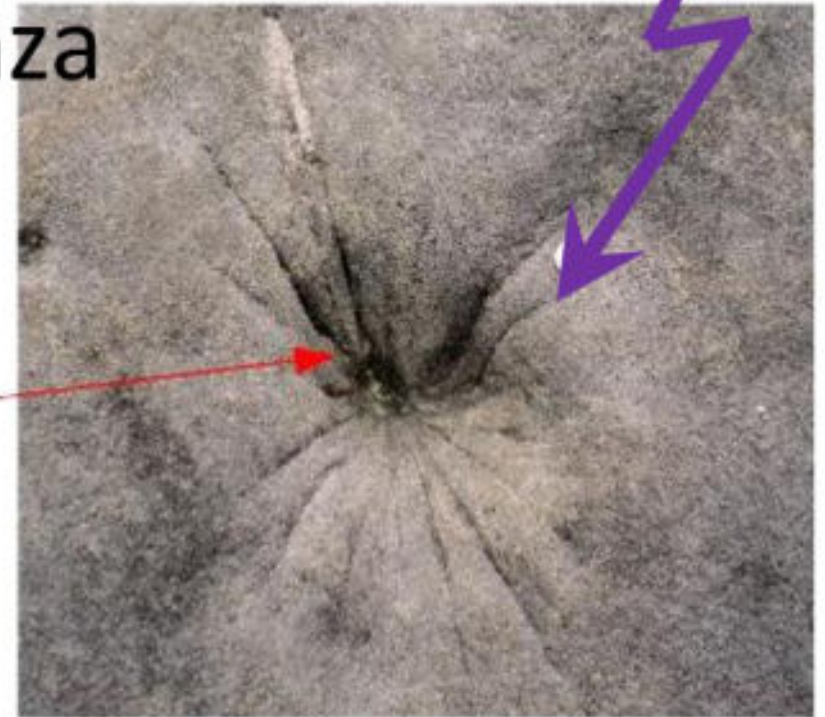
impaktní skla

fulgurity

frikcionity

Lybijské pouštní sklo

po zásahu
bleskem

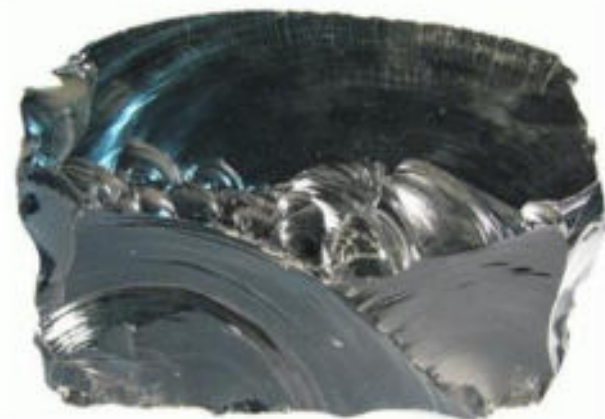
Detail fulguritu :

Přírodní skla – obsidián (vulkanické sklo) Island

Landmannalaugar

Přírodní skla – vltavíny

- Tektit (po dopadu meteoritu) – JČ, DE
- Chemicky téměř stejné s jílovitými horninami
- Obsahuje vady vzduchové bublinky

<https://shop.rockshop.cz/>

Historie sklářství

- Pro roztavení SiO_2 písku je třeba alespoň $1200\text{ }^\circ\text{C}$, běžný oheň – $700\text{-}800\text{ }^\circ\text{C}$, blesk přes $10\ 000\text{ }^\circ\text{C}$
- Prvý výskyt asi **3000 let přnl.** v Babylonii – natronová skla
- Egyptská skla :
 $70\% \text{SiO}_2 + 10\% \text{CaO} + 20\% \text{Na}_2\text{O}$
- 100 let přnl – vynález sklářské píšťaly
- 300 let nl – Římské sklo (používání tavidel) – přechod k masové produkci s potaší ze dřeva (K_2O místo Na_2O)

Základ syntetických skel – křemičitý písek + tavidla

Příklady starověkých skel

Egyptské sklo-
máčení hliněného
jádra

Římské foukané
sklo

VÝROBA OXIDICKÝCH - Křemičitých (Silikátových) Skel

Základní složky:

SKLOTVORNÁ SLOŽKA = Hlavní složka skla

Nejčastěji - **oxid křemičitý (SiO_2)**,

(**dále např.** Al_2O_3 živec, B_2O_3 borax ...)

TAVIVA - snižují teplotu tání až na 900°C a narušují vznik krystalů SiO_2

Nejčastěji – alkalické přísady - Na_2O soda (Na_2CO_3), K_2O potaš
(K_2CO_3)

STABILIZÁTORY – zvyšují chemickou odolnost

Nejčastěji – CaO (oxid vápenatý z vápence) nebo MgO (dolomit)

BARVICÍ SUBSTANCE

Nejčastěji - FeO , Fe_2O_3 železné rudy, CuO , Cu_2O měděné rudy

VÝROBA OXIDICKÝCH - Křemičitých (Silikátová) Skel

- ✓ vyrábí se tavením **křemičitého sklářského písku** s alkalickou přísadou pro snížení teploty tavení a dalšími přísadami pro zvýšení odolnosti a následným poměrně rychlým ochlazením taveniny, která tak nestačí vytvořit krystalovou mřížku.
- ✓ Nejběžnější je *sodno-vápenaté sklo*, z něhož se vyrábí tabulové sklo a obalové sklo. Kromě toho se vyrábí mnoho dalších druhů s různými vlastnostmi, barvou atd.

Křemičitá (Silikátová) Skla

- **Křemenné sklo**

tavením čistého SiO_2 bez dalších přísad při ca 1600°C . Je velmi tvrdé, chemicky i tepelně odolné (až do 1500°C). DRAHÉ!

- **Sodnovápenaté sklo**

nejběžnější

- skla na nádoby
- ploché sklo
- užitkové sklo

- **Olovnatokřemičitá skla**

vysoký index lomu

- užitkové sklo (křišťál), bižu
- skla pro přístroje - čočky

- **Borokřemičitá skla**

má malou teplotní roztažnost

- laboratorní sklo, varné sklo
- sklo ve farmacii
- technické sklo

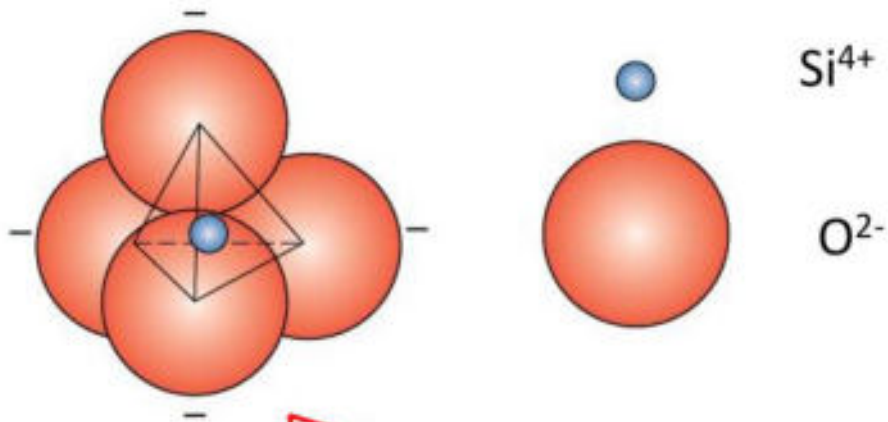
- **Speciální skla**

- brýlové sklo
- ochrana proti záření
- optická skla
- sklokeramika
- skleněná vlákna
- tenké vrstvy SiO_2

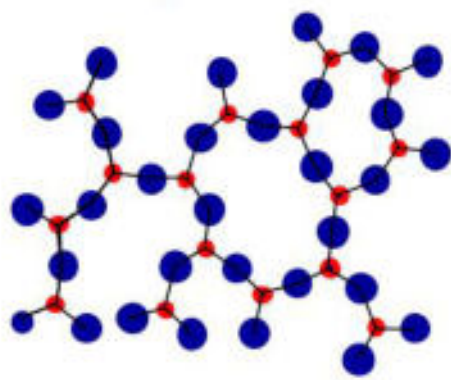
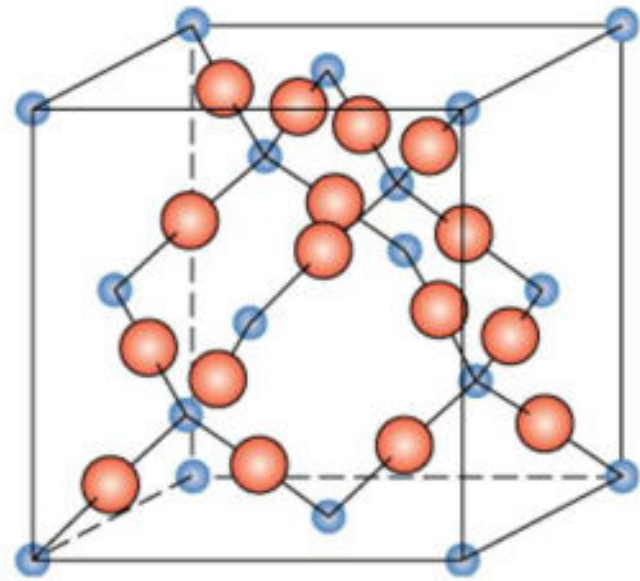
- **Vodní skla** - Loužením (KOH , NaOH) křemičitého písku v autoklávu

Suroviny pro skla – křemičitý písek SiO_2

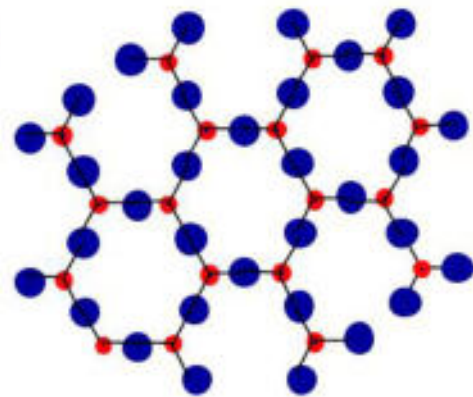
Struktura SiO_2

cristobalit

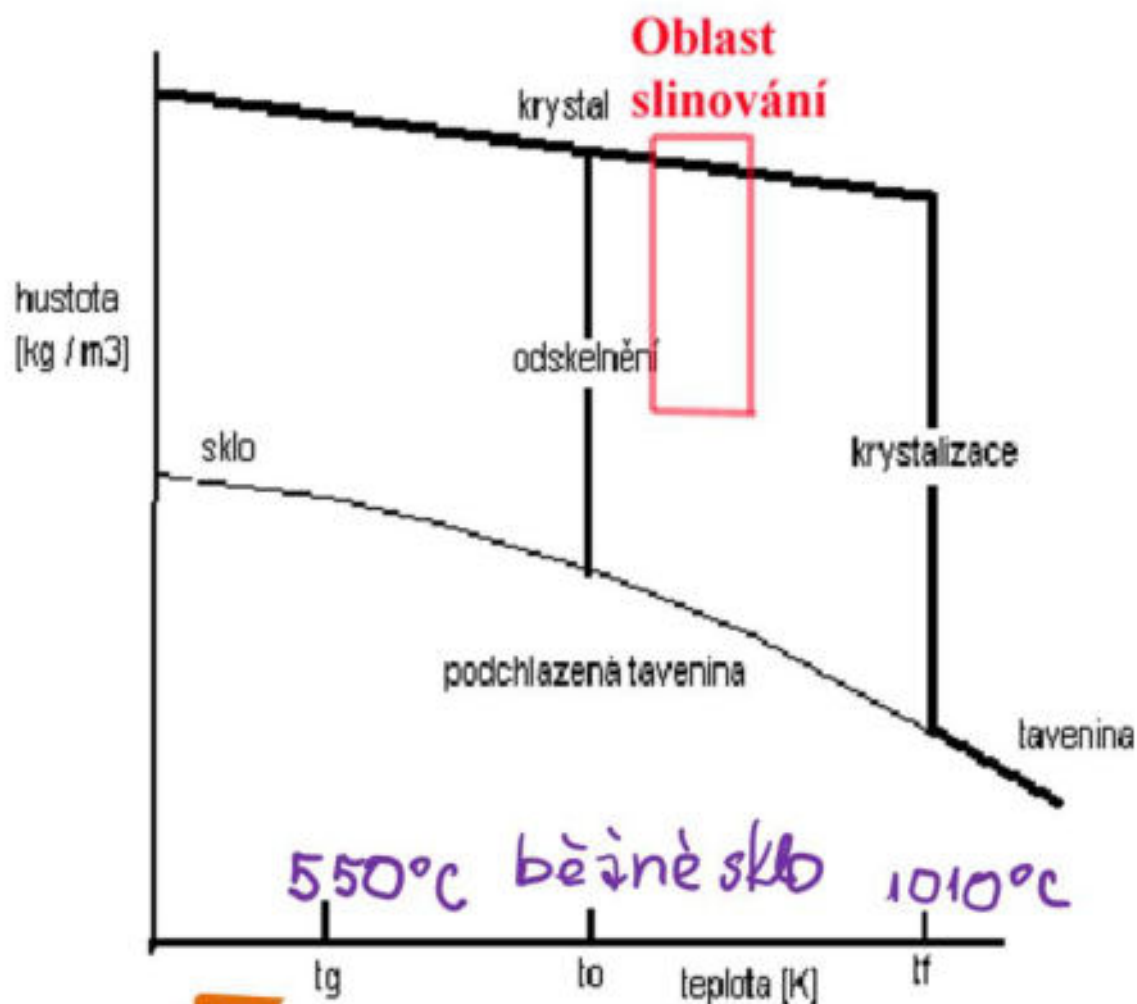
Amorfní SiO_2

Krystalický SiO_2

Děje při změně teploty

- Výroba z taveniny pomalým ochlazováním – krystalizace - kovy
- **Výroba z taveniny rychlým ochlazením až pod teplotu zeskelnění – skla**
- Výroba bez roztavení, jen ohřátím do oblasti pod teplotu tání – slinování - keramika

T_g = teplota skelného přechodu

SKLA

Pod teplotou T_g – křehké chování

Nad teplotou T_g – viskózní chování

Technologie výroby skla

1. příprava vsázky (sklářské suroviny smíchané se střepey)
2. tavení sklářské vsázky na sklovinu
3. čeření (odstranění bublin) a homogenizace (vyrovnání chem. složení a teploty) skloviny (cca při teplotě 1400°C)
4. sejítí – ochlazení taveniny na pracovní teplotu (pohybuje se mezi 1100 – 1200°C), při níž lze sklovinu odebírat a tvarovat
5. tvarování skla – foukání (i strojní), lisování, lití atd.
6. řízené chlazení výrobků, aby nepopraskaly
7. další zpracování – řezání, broušení, leštění...

Ruční výroba skla

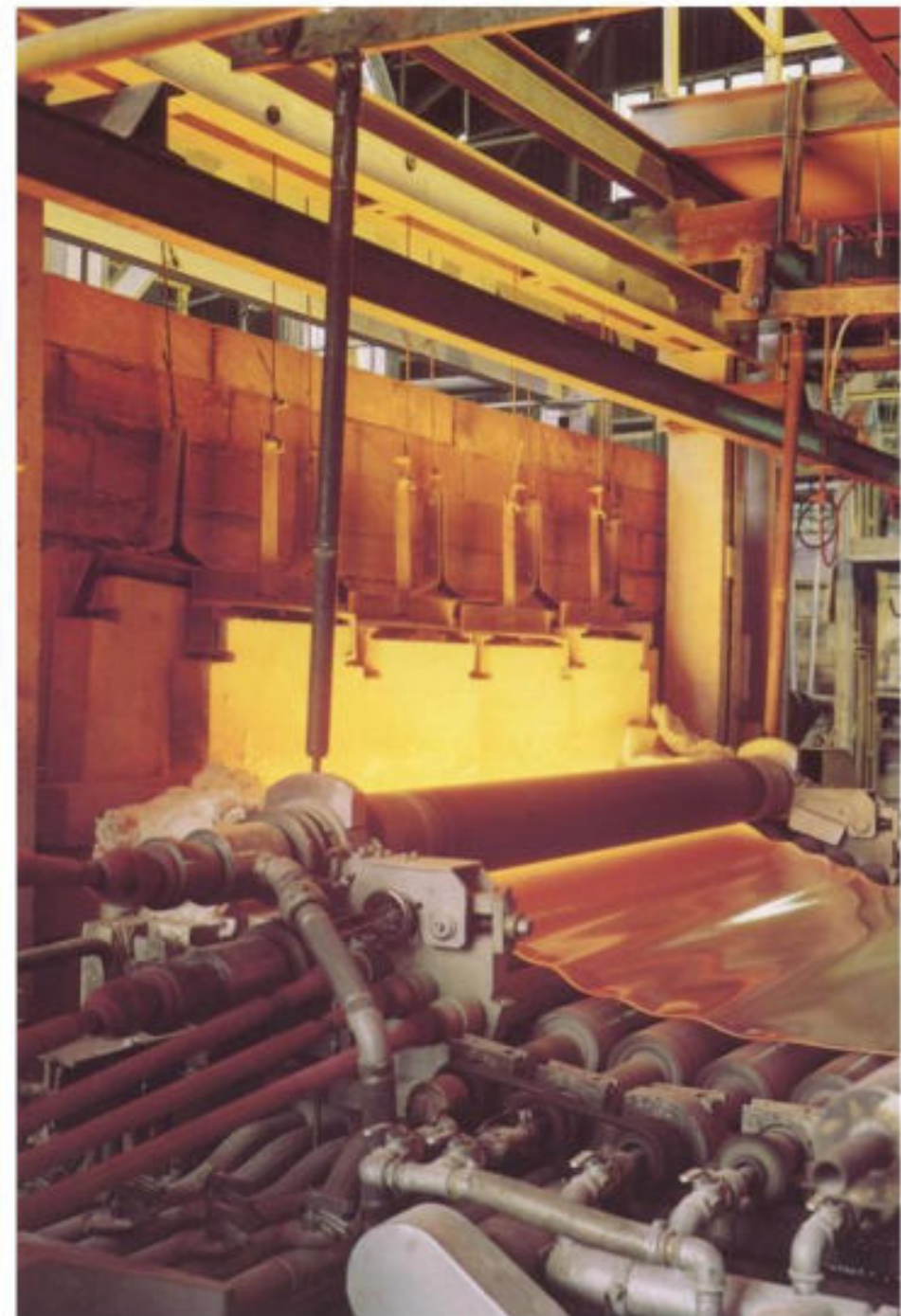
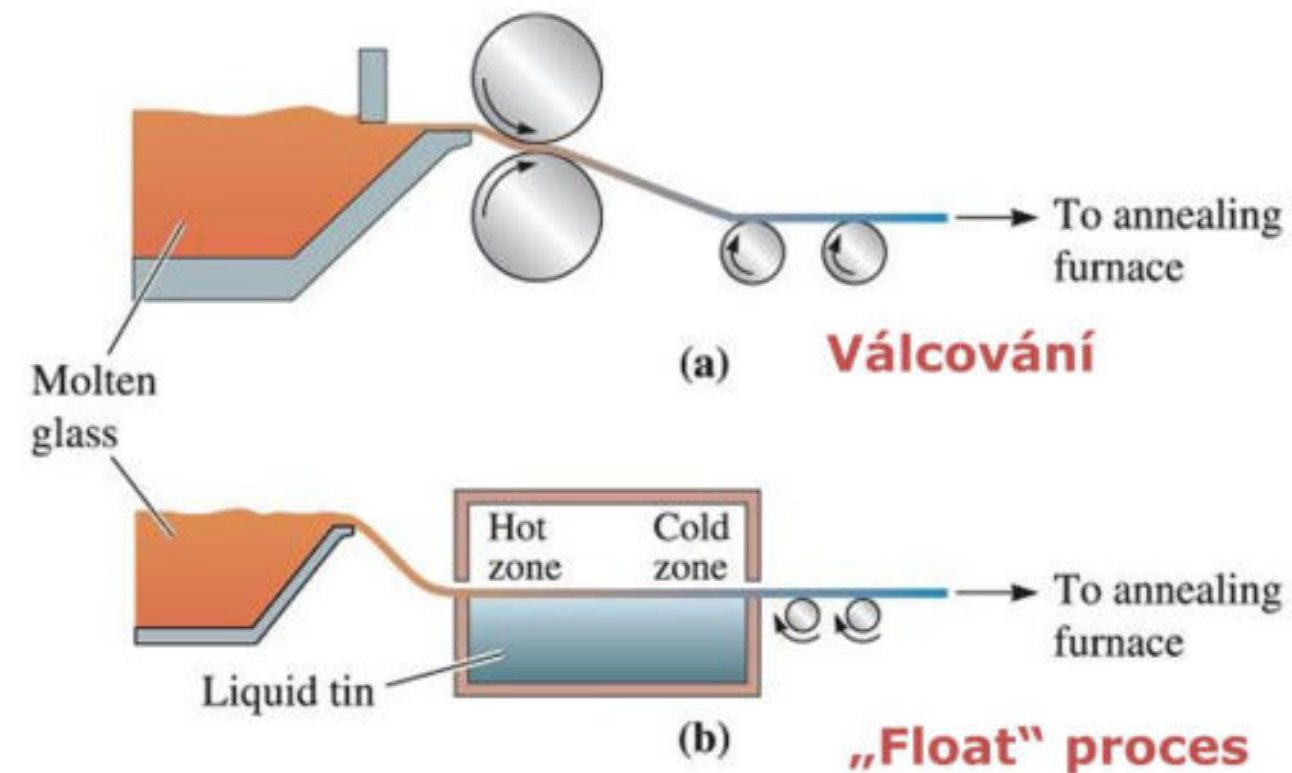
<https://encrypted-tbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRfBHAH1Ygw2r5ZYfkk73jICKMXNt-UpV7YuXJAajbw00xH-8BF>

https://mmspektrum.s3.amazonaws.com/mmspektrum/pro-duction/files/2021/03/08/01/37/10/0f91539b-6f65-4f61-b8ef-5f253a51b5bf/trofeje_obr_01.webp

Strojní výroba skla – tabulové sklo

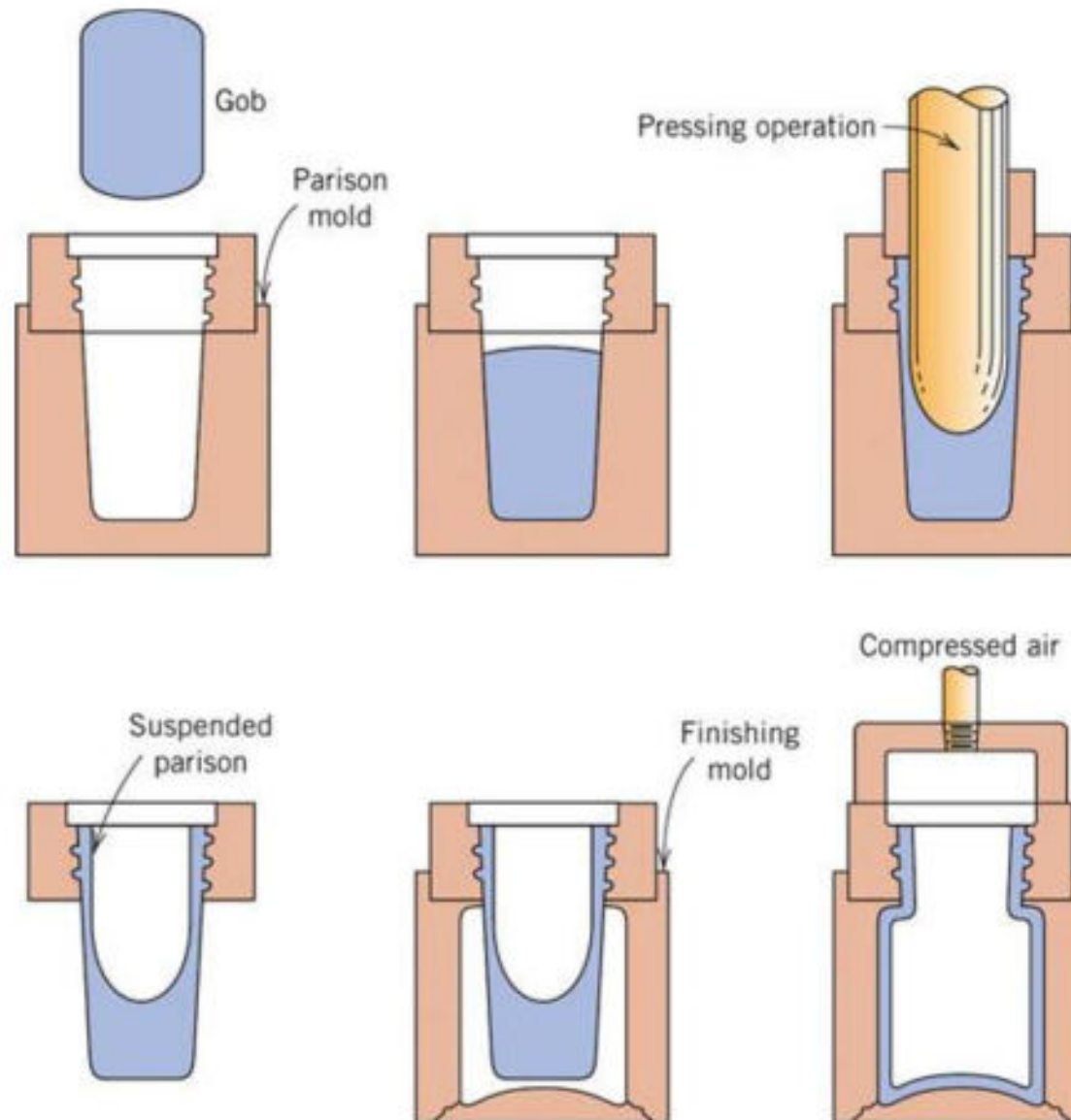

Roztavené sklo plave na roztaveném Sn
Díky povrchovému napětí se roztáhne po povrchu (jako olejová skvrna na vodě)
Gravitace a povrchové napětí způsobí, že je horní i dolní povrch skla dokonale rovinný a rovnoběžný.

Strojní výroba skla – tabulové sklo

Strojní vyfukování - výroba lahví

Zvláštní druhy skel – kalené sklo

- Sklo je prudce ochlazeno, tím je vyvoláno vnitřní pnutí
- **Na povrchu je tlak – zvýšená odolnost proti rázům**
- Vznikne-li trhлина, poruší rovnováhu napětí a sklo se rozpadne na **malé neostré kousky**

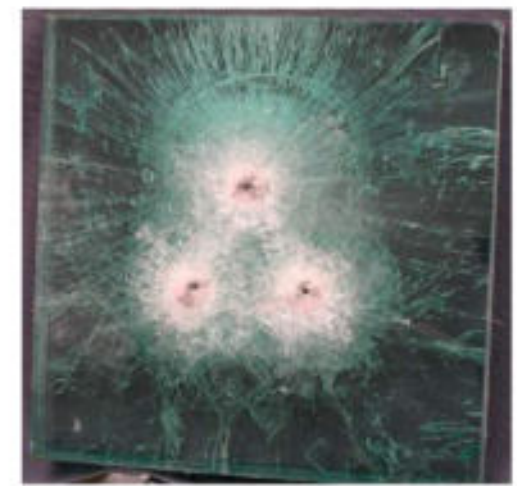

skleničky – durrit, boční skla auto, hokej

<https://imaterialy.cz/wp-content/uploads/files/files/ZZZ201311/hluk-01.jpg>

Zvláštní druhy skel – vrstvené sklo

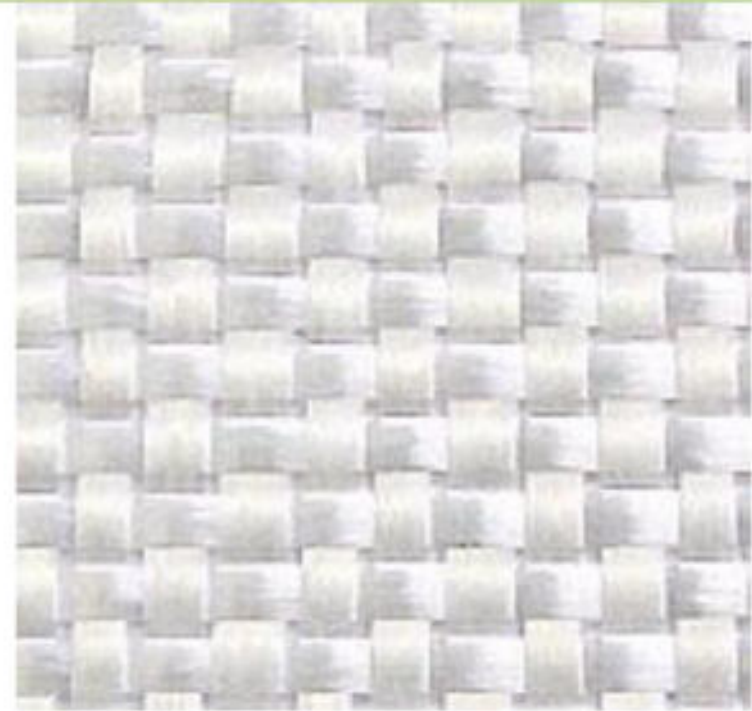
- Plošné spojení dvou či více vrstev plochého skla pomocí plastové fólie.

<https://kalkulackapojisteni.com/povinn-e-ruceni/pojisteni-celniho-skla-vyplati->

Speciální použití skel

- **Vlákná do kompozitů** - technické tkaniny - velmi často tak zvané E-sklo
- **Glazury na keramiku** – skelný povrch k uzavření pórů. Frita –prášek z rozemletého skla ve vodě na keramiku před výpalem.
- **Smalty (technické)** – chemická ochrana povrchu, sklovina musí dlouhodobě odolávat i tepelným šokům.

Sklokeramika - s nízkou tepelnou roztažností

= řízeně zkrystalizované sklo ($\text{Li}_2\text{O}-\text{Al}_2\text{O}_3-\text{SiO}_2$)

Li_2O má záporný koeficient teplotní roztažnosti

Kovová skla *materiály s jednou z nejvyšších hodnot meze pružnosti*

Princip – extrémně rychlé zchlazení aby nedošlo ke krystalizaci, ale ke vzniku amorfní struktury

- Existence objevena 1963 – Duvez. Vystřelení kapky 0,1 g kovu na chlazenou Cu desku – destička kovového skla o průměru okolo 10 mm, tloušťky několika mikrometrů.
- Získaná rychlost ochlazování byla okolo 10^7 K/s.
- U čistých kovů - rychlost ochlazování nad milion K/s. Doba chlazení z taveniny až na pokojovou teplotu musí být pod 1 ms .

Vlastnosti kovových skel - závisí typu kovů

- **Vynikající mechanické vlastnosti** – pevnosti i tvrdosti
- **Magnetické vlastnosti** - extrémně magneticky tvrdé či měkké materiály
- **Elektrické vlastnosti** - Elektricky vodivá, s vodivostí menší než kovy, ale některá kovová skla jsou supravodivá
- **Chemické vlastnosti** - výborná korozní odolnost - chemie, chirurgie a biomedicina

POUŽITÍ

řezné nástroje, pružiny a membrány, tenisové rakety,

- náhrada Fe – Si v trafech, motorech, magnetickém stínění, indikátory zboží, paměti PC, teploměry, ohřívací elementy a přesné stabilní odpory, amorfní supravodiče.
- skalpely, implantáty.

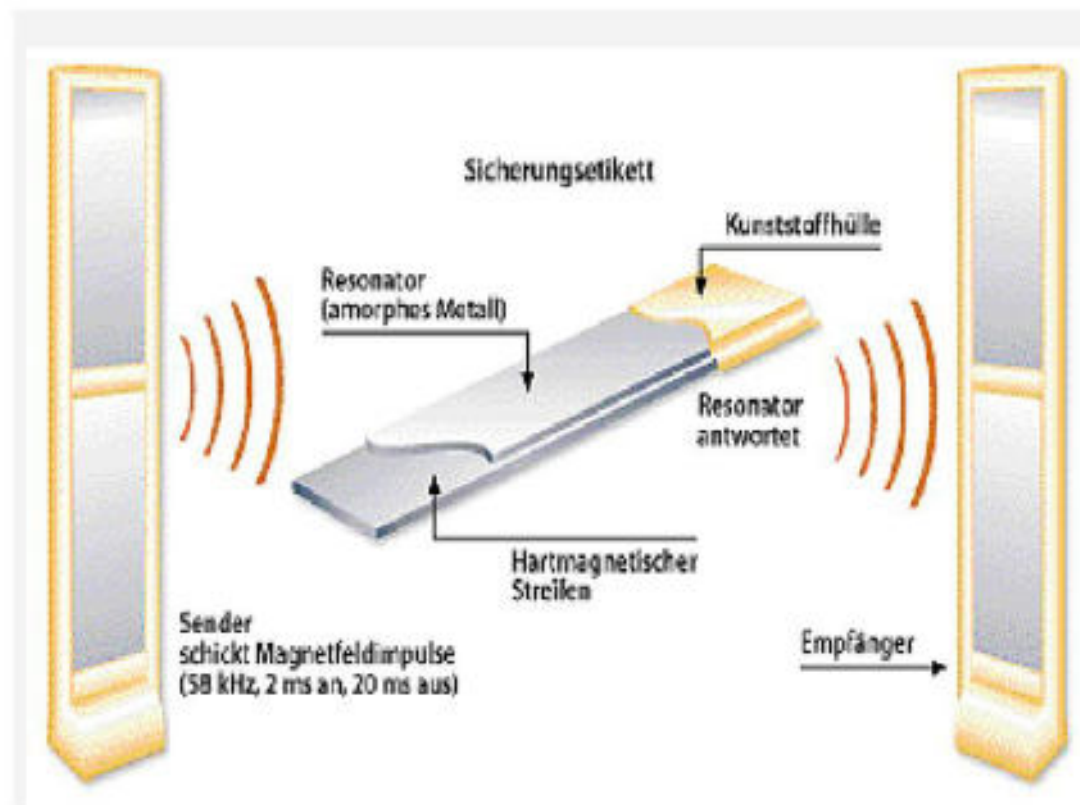
„Metallic Glasses“ „Liquidmetal“

Kovová skla – použití – indikátory zboží

https://encrypted-tbn1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcS70pMYckbdYN0j-Ov30SX8xobasCmbPmhMM_UNSzp-QW407rUI

<https://adoc.pub/download/kovova-skla-technicka-univerzita-v-liberci-nekovove-material.html>

- Tvrdý magnetický materiál – před zaplacením zmagnetiz./po – odmag.
- Měkký magnetický materiál (kovové sklo) – volný – rezonance – vytvoření mg.pole – detekováno – siréna 😊

GEOPOLYMERY

Hliník v oxidované formě – Al – O - Si

HLINITOKŘEMIČITANY

jílové minerály = aluminosilikáty

Vývoj GEOPOLYMERNÍCH MATERIÁLŮ

!!! Probíhá výzkum na TUL – KMT!!!!

➤ geopolymerní vazby Si-O-Al

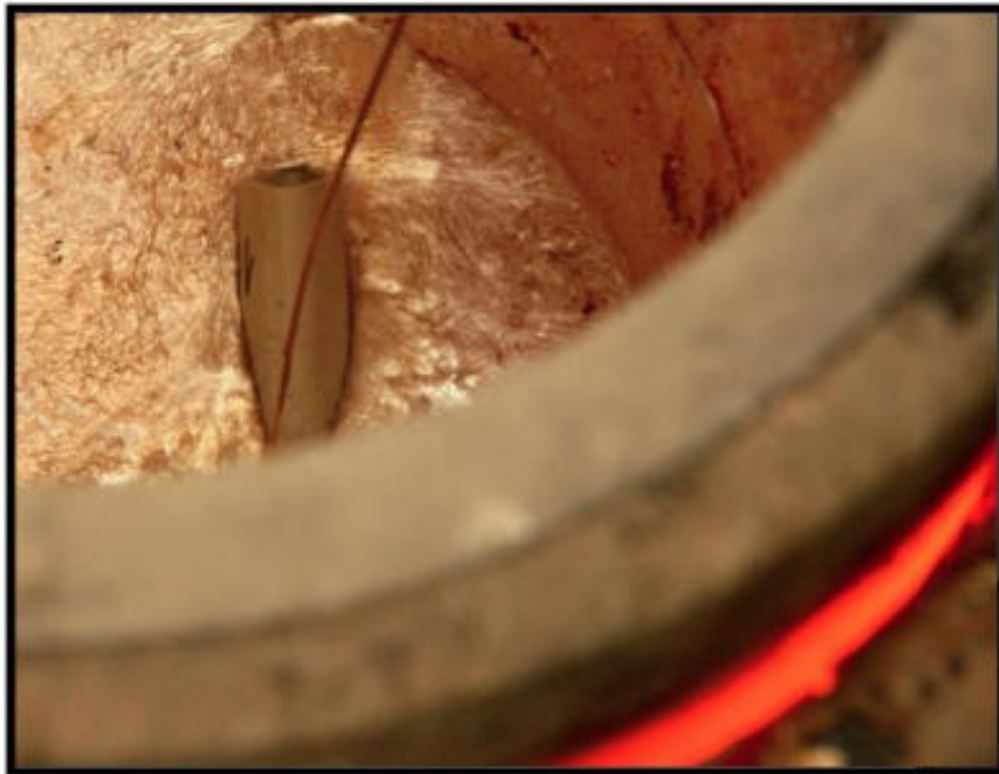
- ✓ Tepelná odolnost do 1100°C
- ✓ Žádné jedovaté zplodiny při požáru
- ✓ Nízká cena

Hliník v oxidované formě – Al – O - Si

POUŽITÍ - GEOPOLYMERNÍ MATERIÁL

Slévárny - nálitky

3D tisk

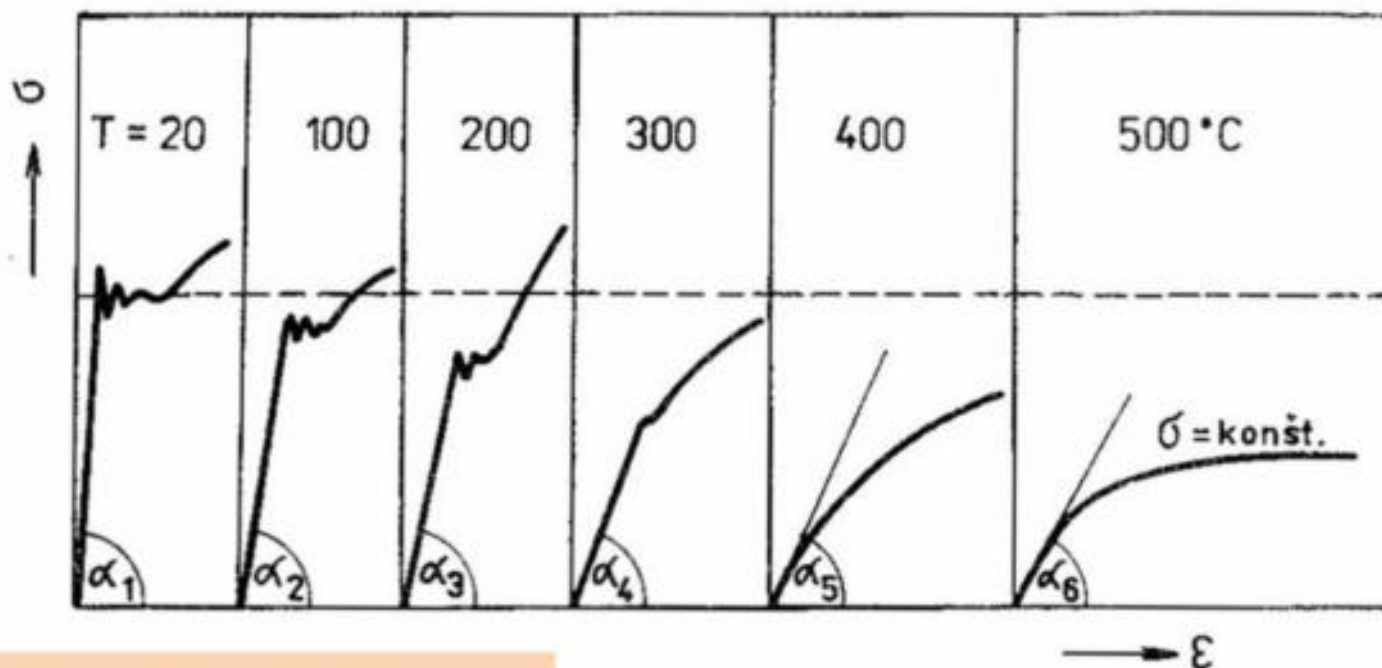

Nehořlavé lamináty

Proč geopolymerní materiály?

Nízkouhlíková ocel

[5]

Beton - teplotní odolnost

nad 300 °C - mikrothliny na ohřivaném povrchu.

Pevnost betonu se snižuje v rozsahu 15-40 %.

GEOPOLYMERNÍ MATERIÁLY

(geopolymery)

- ✓ **Teplotní odolnost do 1200°C.**
- ✓ **Žádné jedovaté zplodiny při požáru.**
- ✓ Snadná výroba při pokojové teplotě.
- ✓ Vysoká pevnost v tlaku (přes 60 MPa).
- ✓ **Nízká cena.**
- ✓ **Ekologie – nízké emise CO₂.**

Použití

- Požární ochrana
- Slévárenství
- Tepelná technika
- Dopravní průmysl
- Sklářský průmysl
- Stavebnictví
- Umění

 Alkalita produktů

Historie geopolymerních materiálů

Prof. Davidovits hypotéza – Pyramidy?

1958 - Prof. Gluchovskij
„Gruntosilikáty“

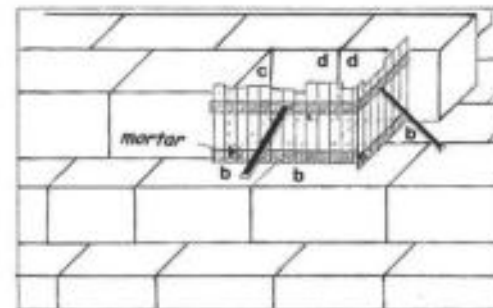
1972 - Prof. Davidovits
„Geopolymery“

kontroverzní teorie

Výzkum dnes

Rusko, Francie,
Česko, Španělsko,
Austrálie, USA

stavba pyramid

GEOPOLYMERNÍ MATERIÁLY

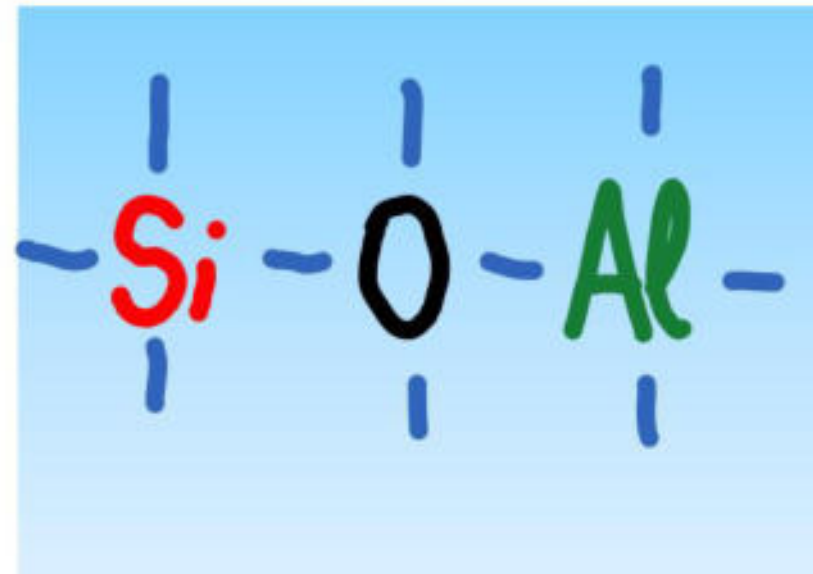
---

neboli GEOPOLYMERY
= materiály na bázi geopolymerního pojiva

GEO|POLYMERNÍ - pojivo

Anorganické polymery

- **Anorganický polymerní materiál připravovaný alkalickou aktivací hlinitokřemičitanů**
- Geopolymerace – formování polymerních vazeb Si-O-Al
- Struktura - vzájemné spojení **tetraedrů SiO_4 a AlO_4** → přebytek záporného náboje - kompenzován alkalickými kationty, nebo kationty alkalických zemin

Příprava Geopolymerních kompozitů = Alkalicky aktivovaných aluminosilikátů

= Anorganický polymerní materiál připravovaný alkalickou aktivací hlinitokřemičitanů

Základ: prvky Al - Si - O (+ K⁺, Na⁺...)

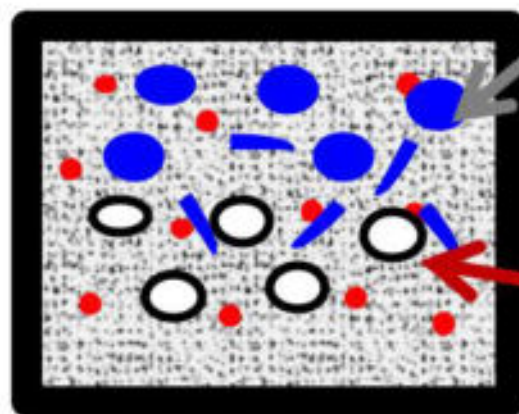
I. Alkalicky aktivované aluminosilikáty

Kalcinace
hlinitokřemičitanu
(Kaolin, Lupek)
při 750 °C

Rozpuštění v silné
alkalii
pH14

Polykondenzace za LT do
3D polymerní sítě Al-Si-
O
=GEOPOLYMERACE

Složité
kompozitní
systém

pojivo
(do 1200°C)

+
aditiva

+
PLNIVO

GEOPOLYMERNÍ KOMPOZITY

Geopolymerní kompozit

Geopolymerní pojivo (matrice)

Pevná složka

Kapalná složka

Plnivo (výztuž)

Přísady

Suroviny s
metakaolinitem
Metakaolin
„Metalupek“ (ČR)
Strusky
Silika
Popílek

KOH
NaOH
Vodní sklo
(vodný roztok
křemičitanu
draselného nebo
sodného
 $K_2SiO_3 \cdot yH_2O$)

Písek
Šamot
Korund
Perlit
Vermikulit
C vlákna
Technické textilie
Odpadní látky
atd.

Al prášek
Pigmenty

POSTUP PŘÍPRAVY

Mísení 3-5 min

GP pojivo

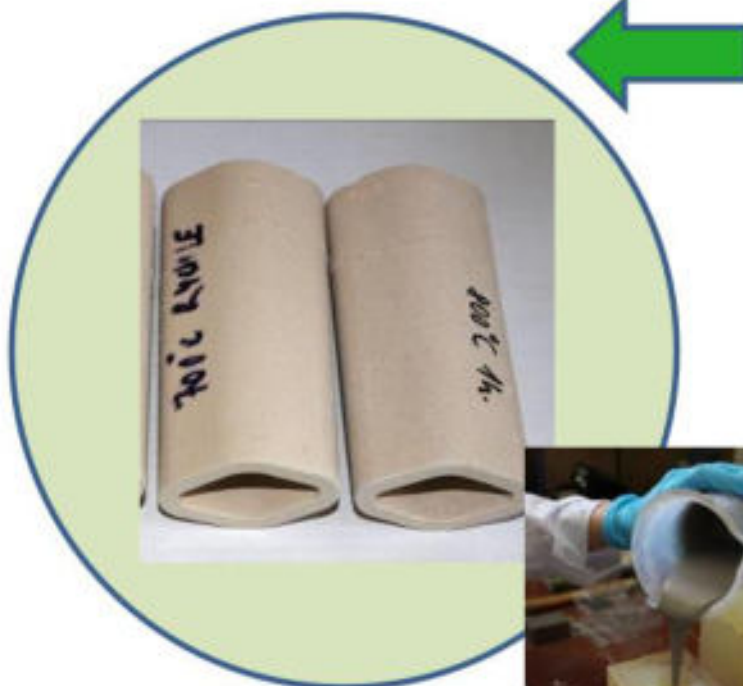
Plnivo

Aditiva

Mísení 3-5 min

ZPRACOVÁNÍ DO
VÝROBKU

60 – 80 °C

TYPY GP PRO RŮZNÉ TECHNOLOGIE VÝROBY

**Geopolymery v
čerstvém stavu:**

**Způsob přípravy
výrobku:**

I. „Tekuté“ geopolymery

II. „Sypké“ geopolymery

III. Geopolymery s plastickými
vlastnostmi

IV. Geopolymery pro lamináty

1. Lití (nejčastější způsob)

2. Nástřiky, vstřikování

3. Dusání

4. Tváření lisováním

5. Extruze

6. Ruční tvarování

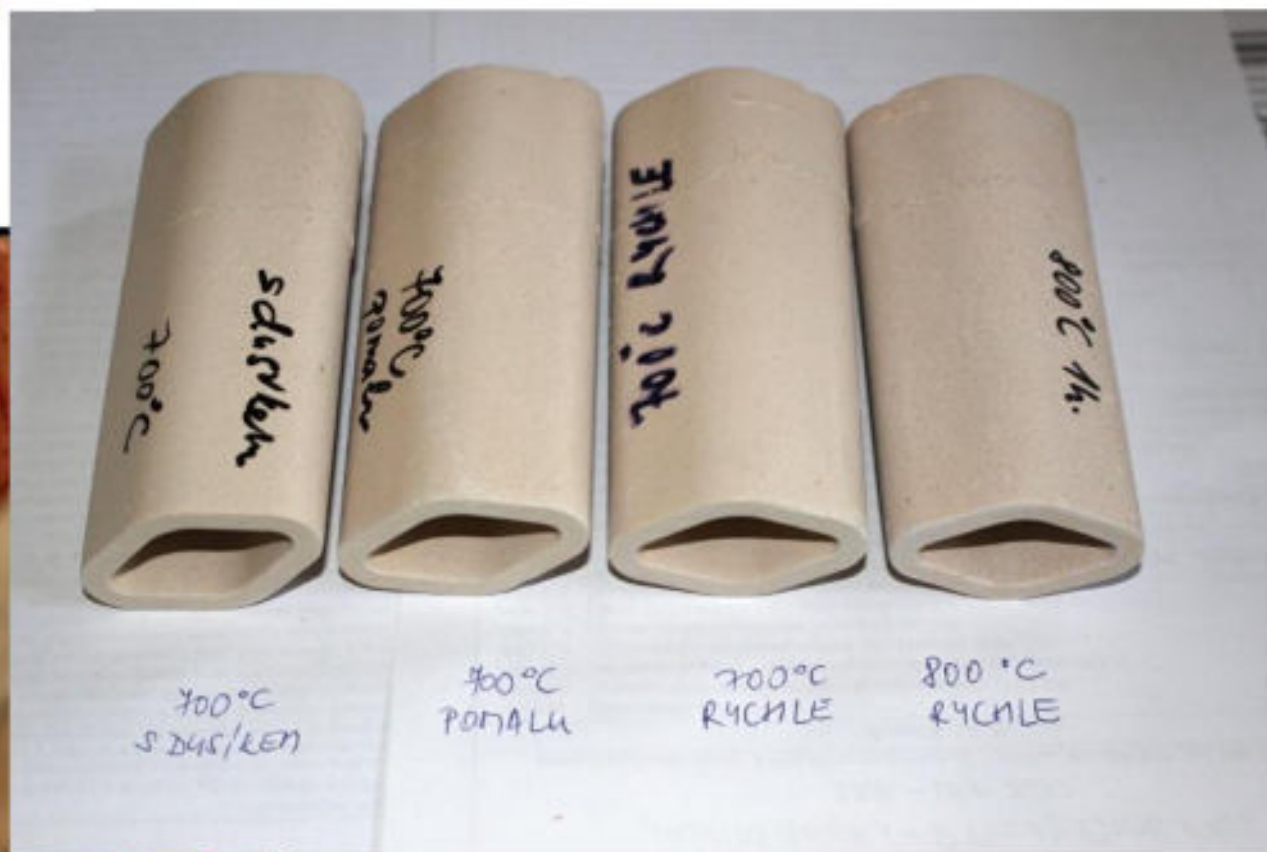
7. 3D tisk

8. Laminace

Lité geopolymery

Slévárství, Stavebnictví, Požární technika, Tepelná technika, Umění

Plastické Geopolymery

3D-tisk, ruční modelování, válcování, extruze...

Plastické Geopolymery

3D-Tisk Direct Ink Writing, ruční modelování, válcování, extruze...

Dusané GP pro restaurování

Žárovzdorné lamináty

Geopolymery

- Vznikají alkalickou aktivací hlinotokřemičitanů.
- Jsou založeny na polymerní síti obsahující Al-Si-O.
- Existuje velké množství geopolymerních kompozitů s různým chováním v surovém stavu zpracovávaných různými technologiemi pro různé aplikace.
- GP mají odolnost teplotám do cca 1200 °C.
- Nevyvíjejí jedovaté zplodiny.

STAVEBNÍ HMOTY

STAVEBNÍ HMOTY

Základem většiny anorganických pojiv jsou práškovité látky minerálního původu, které se do kašovitě podoby převádějí smísením s vodou. Jejich hlavní složka se získává tepelným zpracováním vhodné přírodní horniny nebo minerální směsi.

Stavební anorganická **pojiva**

Plniva, přídavky, přísady

Vzdušná pojiva

- Vápno
- Vápenosíranová pojiva (sádra)
- Ostatní vzdušná pojiva

říční písek, kopaný písek, smíšená plniva, druhotné odpadní hmoty (cihelná drť, popílek, struska, sláma, plevy atd.)

Hydraulická pojiva

- Hydraulické vápno
- Cementy
- Geopolymery

STAVEBNÍ HMOTY

Základem většiny anorganických pojiv jsou práškovité látky minerálního původu, které se do kašovitě podoby převádějí smísením s vodou. Jejich hlavní složka se získává tepelným zpracováním vhodné přírodní horniny nebo minerální směsi.

Stavebních anorganická **pojiva** + **Plniva, přídavky, přísady**
Vzdušná pojiva

K dokonalému vytvrzení vzdušných pojiv dochází pouze na vzduchu. Ani dokonale vytvrzená vzdušná pojiva nejsou vůči vodě zcela odolná.

Hydraulická pojiva

Hydraulická pojiva jsou schopná dosáhnout trvalé pevnosti i ve vodě.

Vápno vzdušné

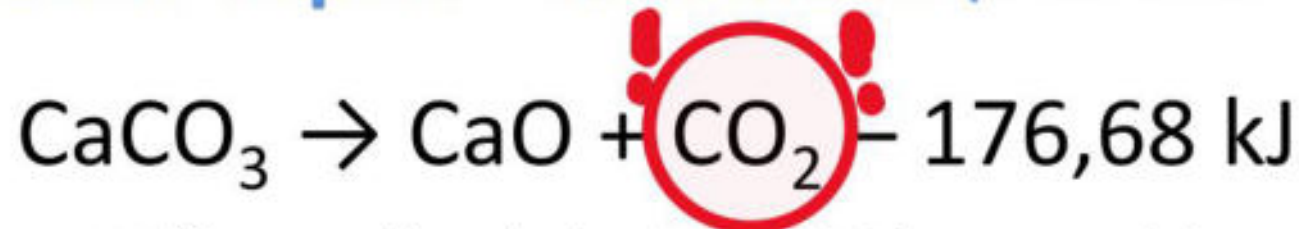
- Skládá se převážně z oxidu nebo hydroxidu vápenatého (hm. $\text{CaO} + \text{MgO} > 70\%$).
  - **Tuhne i tvrdne pouze na vzduchu**
  - **Surovina – čistý vápenec** – hornina tvořená kalcitem (CaCO_3) znečištěná jílovými minerály a dolomitem ($\text{CaCO}_3 \cdot \text{MgCO}_3$).
- vypaluje v rotačních nebo šachtových pecích při **1050 - 1250°C**.

Vápno nejvyšší kvality se získá pálením čistých praných vápenců.

Vlastnosti vápna závisí na teplotě výpalu, ovlivňuje jeho:

- Aktivitu
- rychlost hašení
- vydatnost
- plasticitu.

Pálení vápna – kalcinace (dekarbonatací uhličitanu vápenatého)

- Měkce pálené do 1050 °C (pro omítkové malty)
- Tvrdě pálené nad 1050 °C (pro porobeton)

Hašení vápna = hydratační reakce za uvolnění tepla

- mokré – přebytek vody
- suché – jen malý přebytek vody nad vypočítaný stechiometrický poměr

vápený hydrát ✓

Karbonatace = zpevňovací proces vzdušného vápna, vzniká nerozpustný uhličitan vápenatý. Smí proběhnout až po použití!

Použití vzdušného vápna

- stavební pojivo
- zdicí a omítkové malty
- maltové směsi
- menšinová složka dalších pojiv
- přidává se i do cementu pro zdění
- výroba vápenopískových cihel
- výroba autoklávovaného pórobetonu
- vápenné mléko se stále používá k vnitřním i venkovním nátěrům - desinfekční účinek vápenného nátěru způsobený jeho silnou alkalitou.

Hydraulické vápno

- Výroba z jílovitých vápenců (vápencové slíny), obsahující kromě CaO také větší obsahy hydraulických oxidů.
- Výpal pod 1250 °C s následným hašením na prach
- Silně hydraulická vápna se svými vlastnostmi se podobají cementům.
- Z dovozu (Francie) = románský cement (prompt natural cement) přípravě exklusivních omítek, které jsou velmi odolné proti atmosférickým vlivům a krystalizaci solí= velmi rychlé pojivo s dobou počátku tuhnutí 2- 20 minut.
- **Tuhne většinou i pod vodou, po ztuhnutí není ve vodě rozpustné**

Hydraulické vápno - použití

- hlavně v maltách
- betony nižší třídy
- suché maltové směsi na vnější omítky
- vápenné malty pro zdění
- v současné době se u nás hydraulické vápno nevyrábí, což nesou nelibě zejména památkáři
- pro restaurátorství - hydraulické vápno z dovozu
- v běžné stavební praxi se hydraulické vápno nahrazuje cementem nižší třídy

Sádra = polohydrát $\text{CaSO}_4 \cdot 0,5 \text{H}_2\text{O}$ síranu vápenatého

Sádra patří k nejstarším pojivům, které lidstvo používá. Znali a používali ji již staří Egypťané a Asyřané.

Surovina – přírodní sádrovec (dihydrát síranu vápenatého $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$) vznikl vypařováním slané vody v uzavřených mořích a jezerech

Výroba sádry dehydratací
sádrovce pomocí
kalcinace

minerál s malou pórovitostí, 2 300 kg/m³, 40-45 MPa v tlaku, tvrdost podle Mohsovy stupnice 1,5-2, vysoká rozpustnost ve vodě 0,256g ve 100 g vody při 20°C

Sádra

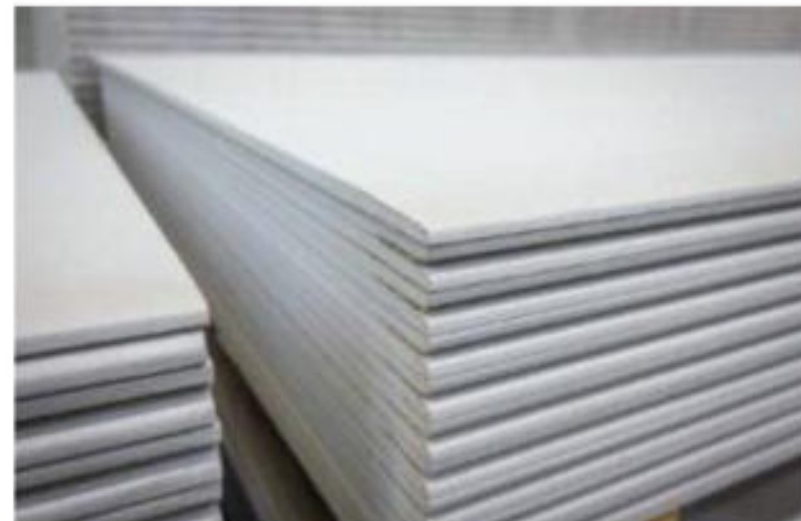
- Sádro vsypeme vždy **DO vody**, za stálého míchání vzniká kaše
- Počátek tuhnutí závisí na teplotě rozkladu sádrovce, čím vyšší teplota, tím pomaleji tuhne
- Tuhnutí sádry je provázeno **nárůstem objemu**

Úprava vlastností

- urychlovače tuhnutí (NaCl , KCl , NaSO_4 , $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$)
- zpomalovače tuhnutí (látky, zpomalující tvorbu krystalizačních zárodků, látky povrchově aktivní – např. klíž, keratin, kyselina citrónová, melasa) – pozor velmi snižují pevnost ohybem!

Sádra použití

- stavební sádra - stavební dílce, omítky, štukatérské výrobky, sádrokarton
- technická sádra - stavebnictví i mimo např. modelová sádra v keramickém průmyslu či slévárenství pro výrobu sádrových forem
- modifikovaná sádra = s přísadami pro zlepšení zpracovatelnosti, přilnavosti apod.
- sádrová pojiva = sádra s přídavkem jiných pojiv a další

Silikátový Cement

- vyrábí se v podstatě ze stejných surovin jako silně hydraulické vápno

ALE - vysokoteplotním výpalem na cca 1 300 až 1 400 °C.

- Kromě vápencových slínů (jílovitých vápenců) + další suroviny obohacující vápencovou složku o hydraulické oxidy.
- Obsah uhličitanu vápenatého cca 77 % z hmotnosti celé minerální násady.

= anorganické pojivo s velmi výraznou hydraulitou!!!

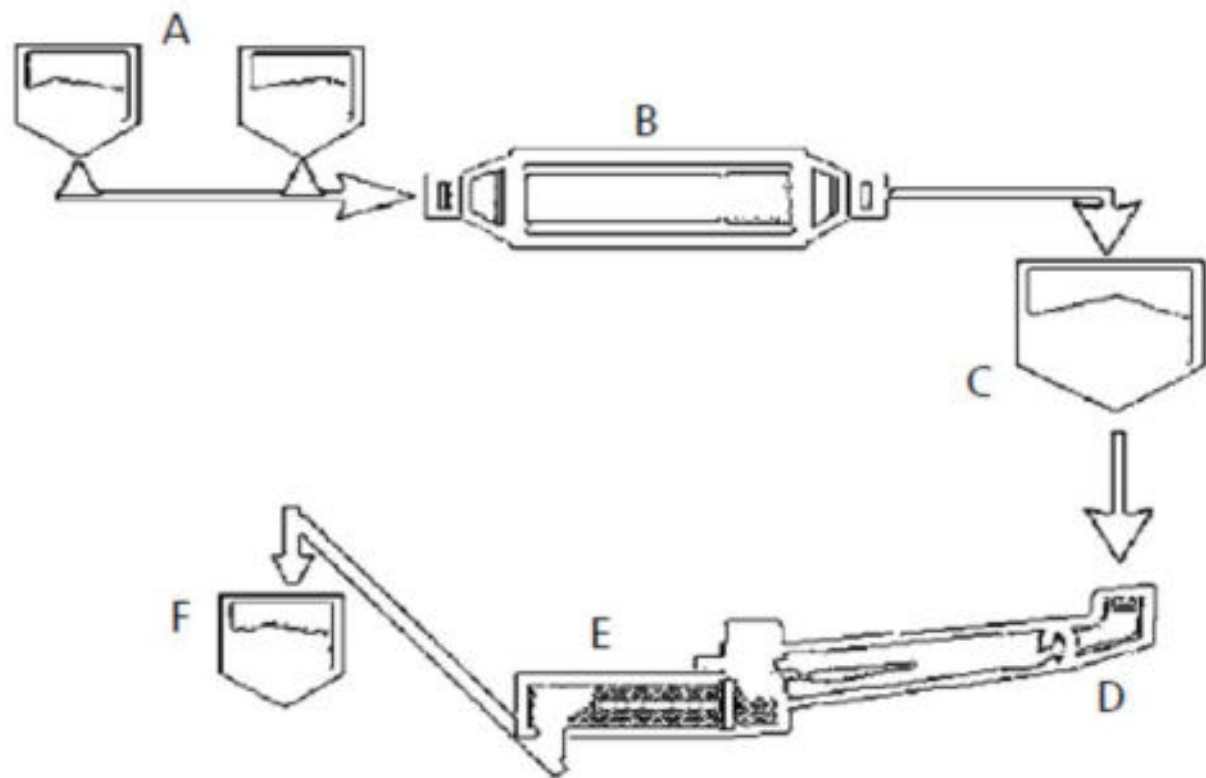
Po smíchání s vodou vytváří kaši, která tuhne a tvrdne i pod vodou.

Po zatvrdnutí si i ve vodě zachovává svoji pevnost a objemovou stálost. Silikátový cement je zdaleka nejběžnějším typem cementu pro všeobecné použití a slovo silikátový se proto v názvu obvykle vynechává.

Výroba Cementu

- V kontinuálně pracujících rotačních pecích
(dříve v pecích šachtových)

SLÍNEK → DRČENÍ + SÁDROVEC → JEHNĚ MLETÍ

PORTLANDSKÝ CEMENT

Linka na výrobu cementového slínku A – surovinová sila, B – homogenizační mlýn, C – zásobník na surovinovou směs, D – rotační pec, E – chladič slínku, F – slínkové silo

Silikátový Cement

Základní druhy cementu podle ČSN EN 197-1 *Tab. 4.65*

Druh cementu	Slovní označení druhu
CEM I	portlandský cement
CEM II	portlandský cement směsný
CEM III	vysokopeční cement
CEM IV	pucolánový cement
CEM V	směsný cement

Hlinitanový Cement

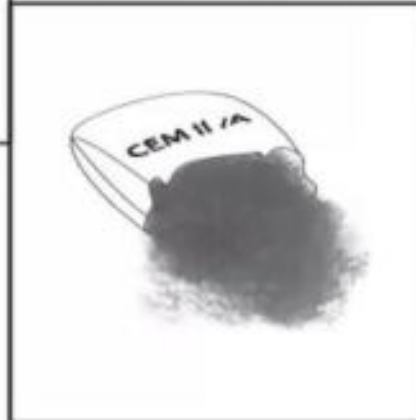
obsahuje více než 35 % Al_2O_3 , vyrábí se pálením suroviny složené z bauxitu a vápence. – Pro žáruvzdorné výrobky – krby
POZOR – časovaná pevnost

BETON složení

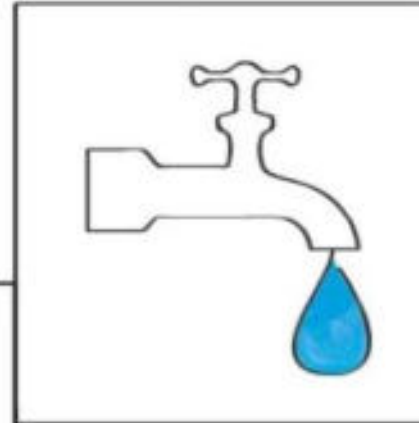
KAMENIVO **75%**

CEMENT **13,4%**

VODA **7,7%**

PŘÍSADY **0,1%**

PŘÍMĚSI **3,4%**

- Smícháním cementu s vodou se nastartuje chemická reakce — hydratace.

- Cement s vodou působí v betonu jako pojivo. Beton pak postupně tuhne a tvrdne.

SLOŽENÍ BETONU

- Pucolánové příměsi do malt a betonů - nahrazují část cementu
- Pucolánové přísady zajišťují hydraulicitu pojiv.

Přírodní Pucolán - je jemný písečný sopečný popel využívaný od starověku jako hydraulické pojivo do malt a betonů. Jde o vulkanický hlinitokřemičitan.

Technický Pucolán – pálené jíly, lupky, (metakaolin), popílký, siliky

Pucolánová aktivita

Pucolánová aktivita je schopnost pucolánů reagovat s hydroxidem vápenatým Ca(OH)_2 a vodou. Určují se tak pojivé vlastnosti.

Další stavební hmoty

- ✓ Sklo
- ✓ Kovy

již probháno ☺

- Přírodní kámen, dřevo...
- Plasty
- Minerální vlna a technické textilie
- Atd.

v příštích přednáškách

DĚKUJI ZA POZORNOST
